

Bo'riyeva Shaxnoza Inat qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Boshlang'ich ta'lim fakulteti talabasi

buriyevashaxnoza076@gmail.com Tel: +998993784636.

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchi yoshlar o'rtasida axborotdan foydalanishda mavjud muammolar va axborot madaniyatini shakllantirishning o'ziga xos uslublari, uning yoshlar kamolotidagi tutgan o'rni haqida qarashlar bayon etilgan. Shuningdek boshlang'ich sinf darsliklaridan misollar keltirilgan.

Kalit so'zlar: mediamadaniyat, ta'lim, darslik, zamonaviy dars, pedagogik texnologiyalar, samaradorligi, savodxonlik darajalari, didaktik o'yinlar, mediata'lim, ijtimoiy tarmoqlar, multimedia, islohat.

Ta'limdagi islohatlar natijasida o'quv jarayoniga yangi axborot-kommunikatsiya va pedagogik texnologiyalarini, elektron darsliklar hamda multimedia vositalarini keng joriy etish hisobiga mamlakat maktablari, kasb-hunar kollejlari va litseylarida, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim berish sifatini tubdan yaxshilash, ta'lim muassasalarining o'quv-laboratoriya bazasini eng zamonaviy o'quv va laboratoriya uskunalari, kompyuter texnikasi bilan mustahkamlash, shuningdek, ilm-fan, texnika, unda axborot texnologiyasining o'sishini jadallashuvi ilmiy texnikaviy axborotlarning rivojiga tez-tez yangilanishlar kiritish muhim. Bundan ma'lumki, ma'lumotlar, axborotlarni uzatish metodini yangilash, takomillashtirishni talab etmoqda. Boshlang'ich ta'lim jarayonida shunday o'qitish metodlarini tatbiq etish joizki, ular natijasida o'quvchilarni mustaqil o'qish, fikrlashga, axborotlar bilan ijodiy ishlashga o'rganib, o'quvchilarni o'ziga xos fikrlashga yo'nalishini ta'minlash, ishchanlik qobiliyatini rivojlantirish, o'qishga, mustaqil bilim olishga qiziqishini oshirib o'quvchilarning xotirasida u yoki bu hodisa, jarayonning obrazli ifodalanishi o'quv materialini boyitib, uning ilmiy jihatdan o'zlashtirilishiga yordam beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarga asoslangan ta'limning interfaol usullari ta'lim jarayonining yengillashuvini, aniqlashuvini, o'qituvchining erkin va majburiyatsizligini, eng asosiysi, o'quvchi uchun o'ta qizqarililigi va samaradorligini ta'minlab bera oladi. Ushbu jarayon zamonaviy texnik imkoniyatlarga mos bo'lishi va bolaning axborot jamiyatiga barkamol kirishiga hissa qo'shishi kerak bo'lgan o'quv texnologiyalarining tarkibiga tuzatishlar kiritilishi bilan bog'liq bo'lgan pedagogik nazariya va o'quv jarayonidagi sezilarli o'zgarishlar bilan birga keladi. Kompyuter texnologiyalari o'qitishning qo'shimcha "qo'shimchasi" emas, balki uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradigan yaxlit o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lishi kerak. Jamiyat rivojlanishi inson faoliyatining barcha sohalariga kirib boradigan, jamiyatda axborot oqimlarining tarqalishini ta'minlaydigan unga kompyuter texnologiyalarining kuchli ta'siri bilan tavsiflanadi. global axborot makoni. Ushbu jarayonlarning ajralmas va muhim qismi ta'limni kompyuterlashtirishdir. Ma'lumki yurtimizda ham uzliksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim tizimini xizmatlari, imkoniyatlarini oshirish, maqsadida dars jarayonida mediamahsulotlardan erkin foydalanish yo'lga qo'yilishini kerakligi ma'lum qilindi. Boshlang'ich ta'limda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarining mavjudligini belgilash, ta'lim jarayonida bunday texnologiyalarni qo'llasning eng muhim ko'rsatkichlaridan

hisoblanadi. Bu sohada erishilayotgan yutuqlarni hisobga olib, kompyuter texnologiyasini quyidagi jihatlarda ta'lim muassasasi umumiy faoliyati jarayonlarida qo'llash samarali bo'lishini ta'kidlash lozim. Boshlang'ich ta'limni axborotlashtirishning istiqbolli yo'nalishlari zamonaviy telekommunikatsiya vositalari va tarmoqli axborot texnologiyalaridan foydalanishni bildiradi. Bunday vositalarni qo'llashda umumta'lim maktablar va oliy ta'lim muassasalari o'quv jarayonining samaraligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar ochib beradi. Kompyuter o'quv manbalarini kengaytirib beradi, ya'ni turli multimediali darsliklar, elektron kitoblar va boshqalaridan foydalanish imkoniyati keng tarqalmoqda. Shularni inobatga olgan xolda bugungi kunda axborot texnologiyalarni amaliyotga joriy etish ta'lim tizimiga yangi talablarni qo'yadi, shu bilan bir qatorda boshlang'ich sinflardagi ta'limda ham ta'lim sohasini axborotlashtirish, har bir ta'lim muassasasidan ta'lim faoliyatini muhitining axborotlashtirishini talab qiladi. Internet tarmog'idagi o'quv materiallaridan keng foydalanilmoqda. Internetdan olinadigan materiallarning aksariyati multimedia shaklida yaratilgan. Masalan, boshlang'ich sinflar uchun "Kimning uyi qayerda?", "Uy yasash" taqdimotlari va turli xil kompyuter o'yinlari shular jumlasidandir. Axborot texnologiyalarini ta'lim tizimiga tatbiq etish o'quv jarayonida zamonaviy o'qitish metodlarini qo'llashga keng imkoniyatlar ochadi.

Boshlang'ich sinflar o'quvchilari uchun turli didaktik materiallar to'plamidan foydalanib, ko'rgazmali-mashq, nazorat-mashqlari va test sinovlari modullari kiritilgan aralash kompyuter dasturlarini tayyorlash mumkin. 3-sinf tarbiya darsligida "Elektron axborotlar" nomli bo'limi boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ibratli hikoyalar va rangli rasmlar, qiziqarli ma'lumotlar, savollar mavjud, o'quvchilar qadimgi kompyuterning hikoyasini eshitib Salimjondek uy vazifalarini bajarmasdan o'yinlarga berilib yomon axvoliga tushmaslikni, Olimjondek kompyuterdan to'g'ri foydalanib ingliz tili o'qituvchisidan maqto'v eshitib namunali o'quvchi bo'lishi kerakligiga xulosa qilishadi.

Boshlang'ich ta'limda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarining mavjudligini belgilash, ta'lim jarayonida bunday texnologiyalarni qo'llashning eng muhim ko'rsatkichlaridan hisoblanadi. Bu sohada erishilayotgan yutuqlarni hisobga olib, kompyuter texnologiyasini quyidagi jihatlarda ta'lim muassasasi umumiy faoliyati jarayonlarida qo'llash samarali bo'lishini ta'kidlash lozim. Boshlang'ich ta'limni axborotlashtirishning istiqbolli yo'nalishlari zamonaviy telekommunikatsiya vositalari va tarmoqli axborot texnologiyalaridan foydalanishni bildiradi. Bunday vositalarni qo'llashda umumta'lim maktablar va oliy ta'lim muassasalari o'quv jarayonining samaraligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar ochib beradi. Kompyuter o'quv manbalarini kengaytirib beradi, ya'ni turli multimediali darsliklar, elektron kitoblar va boshqalaridan foydalanish imkoniyati keng tarqalmoqda. Shularni inobatga olgan xolda bugungi kunda axborot texnologiyalarni amaliyotga joriy etish ta'lim tizimiga yangi talablarni ko'yadi, shu bilan bir qatorda boshlang'ich sinflardagi ta'limda ham ta'lim sohasini axborotlashtirish, har bir ta'lim muassasasidan ta'lim faoliyatini muhitining axborotlashtirishini talab qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 29-dekabr kuni "Ta'lim sifatini oshirish – Yangi O'zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to'g'ri yo'lidir!" mavzusidagi zamonaviy darsliklar ko'rgazmasi bilan tanishdi. Taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir, degan edi Shavkat Mirziyoyev. Shuning uchun bu sohaning barcha bosqichlari tubdan isloh qilinib, kompleks rivojlantirilmoqda. Mamlakatimizning Taraqqiyot strategiyasida to'rtinchi ustuvor yo'nalish aynan ta'lim sohasini, inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan. Bunga mutanosib ravishda 2023-yilga "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili", deb nom berildi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarga asoslangan ta'limning interfaol usullari ta'lim jarayonining yengillashuvini, aniqlashuvini, o'quvchi uchun o'ta qizqarililigi uning ehtiyojlaridan kelib chiqib dars jarayonlarini tashkil etish samaradorligini ta'minlab bera oladi.

Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifalari belgilangan edi. XXI asr kishisi uchun eng zarur bo'lgan "4K" (kritik fikrlash, kreativlik, kollaboratsiya, kommunikatsiya) ko'nikmasi bo'yicha darsni tashkil etish o'quvchining iqtidorini namoyon etadi. Bu o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi. Dars tayyorlashda PISA, PIRLS, TIMSS, EGMA, EGRA kabi xalqaro dasturlardagi namunaviy vazifalar asos qilib olinsa o'quvchi erkin fikrlashga hamda fanlar doirasida rivojlanadi. Shu bilan bir qatorda darsliklar birga mashg'ulot daftarlari, o'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar ham chop etilishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Estudy elektron ta'lim platformasi integratsiya qilinmoqda. Undan dars paytida ham, bo'sh vaqtda ham foydalanish mumkin. O'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasini egallash ham boshlang'ich sinflarda muhim ahamiyatga ega. O'zini-o'zi anglashning rivojlanishi har bir bolada o'ziga xos, Dunyoning rivojlangan davlatlaridan biri bo'lgan AQSh pedagogikasidagi ta'limotda ham quyidagilarni ko'rish mumkin:

- bolani o'z kuchi, imkoniyatiga ishonch ruhida tarbiyalash;
- o'quvchining eng kichik shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqa bolani kamsitmaslik,
- insoniy qadriyatlarni va g'ururini yerga urmaslik;
- o'quvchining ilk davridanoq kasbga tarbiyalash.

Shuningdek, o'qituvchi yo'naltiruvchi rol o'ynaydi. Asosiy maqsad mashq qildirish va mantiqiy fikrlashga o'rgatishdir. O'zini-o'zi anglashning rivojlanishi bolaning bilish va motivatsion sohalari shakllanishi bilan uzviy bog'liq bo'ladi. Mana shu sohalarning rivojlanib borishi natijasida bola ham o'zini, egallab turgan vaziyatni anglashga qodir bo'la boshlaydi, ya'ni unda o'zining ijtimoiy "men"ini anglash shakllanadi. Bu hodisa bolaning keyingi yosh bosqichiga o'tishida muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki ta'lim jarayonida multimedia vositalaridan foydalanishning ilmiy metodik asoslari va uning samarali usullari, bugungi kunga qadar ko'plab pedagogik ilmiy tadqiqotlar, amaliy tajriba-sinov ishlari orqali isbotlab berilgan. Respublikamizning maktablarida barcha fanlarni o'qitish jarayoniga tatbiq etilgan multimedia vositalari o'quvchilar tomonidan qisqa fursatlarda fanni o'zlashtirish uchun qo'llanilayotgan muhim vositalar safiga kirib ulgurdi. Multimedia vositalari ta'lim berishning samarali va istiqbolli quroli bo'lib, u o'qituvchiga an'anaviy ma'lumotlar manbaidan ko'ra keng ko'lamdagi ma'lumotlarni taqdim etish; ko'rgazmali va uyg'unlashgan holda nafaqat matn, grafiklar, sxemalar, balki ovoz, animatsiyalar, multimedia, video va boshqalardan foydalanish axborot turlarini ta'lim oluvchilarning qabul qilish darajasi va mantiqiy o'rganishiga mos ravishda ketma-ketlikda tanlab olish imkoniyatini yaratadi deb o'ylayman.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022 — 2026-yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturni tasdiqlash to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.05.2022- yildagi PF-134-son farmoni va uning 1-ilovasi – // Elektron manba. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/docs/-6008663?query=milliy%20dastur#sr-1> 5.
2. «O'zbekistan Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakteristik strategiyasi to'g'risida»gi F-4947-sonli Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent oqshomi. 2020 yil, 25 yanvar. № 13 (14064).
4. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy taxlil, qilish tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - xar bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. -T.: O'zbekiston, 2017
5. Медиакультура и образование: особенности взаимодействия и развития.

6. Ta'limni dasturiy vositalari yordamida rivojlantirish. <http://hozir.org/pedagogik-dasturiy-vositalar-v2.html?page=19>
7. S.S.G'ulomov va boshqalar. Axborot tizimlari va texnologivalari: Oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik / Akademik S.S. G'ulomovning unuimiy tahriri ostida. - T., «Sharq», 2000.
8. Медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантиришнинг педагогик жиҳатлари. Ўқув-амалий қўлланма. - Т.: Extremum-press, 2017.
9. Pedagogika (pedagogika nazariyasi va tarixi): O'qituvchilar tayyorlash va pedagogika fani ta'lim sohasi bakalavriat yo'nalishi uchun darslik/ M.X. Toxtaxodjayeva, S. Nishonova, J. Hasanboyev, M.Usmonboyeva, S. Madiyarova, A. Qoldibekova, N. Nishonova, N. Sayidahmedov; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta-maxsus ta'lim vazirligi. — Toshkent: «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2010.
10. Ўқувчи-ёшларда ахборот истеъмоли маданиятини ривожлантириш технологияси / Б.Ходжаев, М.Махмудова – Тошкент: «Tafakkur qanoti»,
11. Internet va axborot: xizmatlar, foydalanish asoslari. o'quv qo'llanma // Qudratxo'jayev Sh. Toshkent. Istiqlol, 2012
12. Axborot texnologiyalari _ Samarqand 2020 Aminov.I.B Bustonov.X,A
13. Axborot texnologiyalari o'quv jarayoniga kiritish, boshlang'ich maktab jurnali" Zaxarova N.I
14. Ijodkor o'qituvchi ilmiy uslubiy jurnal _2022 yil 17 son Maqsudov U.
15. O'quvchi yoshlarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirish texnologiyasi _2016 Toshkent.